

การพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาสังคมศึกษา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK

The Development of Religious Literacy of Grade 7 Students in Social Studies Using Scenario-Based Learning Integrated with TPACK

กิตติวัฒน์ แฟงบุญ¹ และณัฐพล มีแก้ว¹

Kittiwat Famgbun¹ and Nattapon Meekaew¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK โดยกำหนดให้นักเรียนมีคะแนนความฉลาดรู้ทางศาสนาร้อยละ 70 ขึ้นไป และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนปทุมราชวงศา ภาควิชาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 35 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK จำนวน 9 แผน จำนวนเวลา 18 คาบเรียน 2) แบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้ 3) แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้ 4) แบบสัมภาษณ์นักเรียน 5) แบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนา และ 6) แบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีผลการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ โดยมีคะแนนผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาเฉลี่ย 17.89 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.54 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า องค์ประกอบด้านความเคารพต่อความแตกต่างทางศาสนามีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความรู้พื้นฐานทางศาสนาและด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านเนื้อหาสาระอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความฉลาดรู้ทางศาสนา การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน ที่แพค

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, Faculty of Education, Khon Kaen University

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: กิตติวัฒน์ แฟงบุญ, kittiwat.f@kkumail.com

วันที่รับบทความ (Received) 10 ธันวาคม 2568 วันที่แก้ไขบทความ (Revised) 5 กุมภาพันธ์ 2569 วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) 6 กุมภาพันธ์ 2569

ABSTRACT

The research aimed to: (1) develop the religious literacy of Grade 7 students through scenario-based learning integrated with TPACK, with the expectation that students achieve at least 70 percent on religious literacy scores and that at least 70 percent of students meet the established criteria; and (2) examine the satisfaction of Grade 7 students toward learning management based on scenario-based learning integrated with TPACK. The target group consisted of 35 Grade 7/1 students from Pathumratwongsa School in the second semester of the 2025 academic year. The study employed an action research design. The research instruments consisted of: (1) nine lesson plans based on scenario-based learning integrated with TPACK, with a total of 18 instructional periods; (2) a learning management record form; (3) a classroom observation form; (4) a student interview form; (5) a religious literacy assessment; and (6) a satisfaction questionnaire. Quantitative data were analyzed using basic statistics, including mean, percentage and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings were as follows:

1. Religious literacy development: A total of 25 students passed the established criteria, representing 71.43%, which was higher than the predetermined benchmark of 70 percent. The mean score of religious literacy was 17.89 (74.54%), which also exceeded the specified criterion of 70 percent. When analyzed by dimensions, respect for religious diversity obtained the highest mean score, followed by basic religious knowledge and critical thinking skills.

2. Student Satisfaction: Overall student satisfaction toward the learning management was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.60). When considering specific aspects, Learning Activities had the highest average score, followed by Learning Atmosphere, Instructor and Benefits Gained, all of which were at the highest level. The Content aspect was rated at a high level.

Keywords: Religious Literacy, Scenario-Based Learning, TPACK

บทคัดย่อ

แม้โลกปัจจุบันจะก้าวเข้าสู่ยุคแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เชื่อว่าทุกสิ่งสามารถอธิบายได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ แต่ศาสนายังคงเป็นที่พึ่งทางจิตใจและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ทั่วโลก จากรายงาน Status of Global Christianity ของ Johnson & Zurlo (2024, pp. 1–2) พบว่าประชากรโลกส่วนใหญ่ยังคงให้ความสำคัญกับศาสนา โดยมีผู้นับถือศาสนาสูงถึงร้อยละ 89 ของประชากรโลก และมีความหลากหลายทางความเชื่อและนิกายจำนวนมาก โดยคริสต์ศาสนาและศาสนาอิสลาม เป็นสองศาสนาหลักที่มีผู้นับถือมากที่สุดในโลก โดยมีจำนวนศาสนิกชนประมาณ 2,630 ล้านคน

และ 2,010 ล้านคนตามลำดับ สำหรับประเทศไทย รายงานของ กรมการศาสนา (2564, ออนไลน์) ระบุว่าประชากรกว่า 92% นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา คือ อิสลามและคริสต์ ศาสนาการมีความหลากหลายทางศาสนาและความเชื่อดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

ความฉลาดรู้ทางศาสนา (Religious Literacy) เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยให้บุคคลเข้าใจและตีความศาสนาได้อย่างลึกซึ้ง รวมถึงสามารถวิเคราะห์และวิพากษ์แนวคิดทางศาสนาในบริบทสังคมร่วมสมัย ความฉลาดรู้ทางศาสนาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการรู้หลักคำสอนหรือประวัติศาสตร์ศาสนาเท่านั้น แต่ยังครอบคลุม

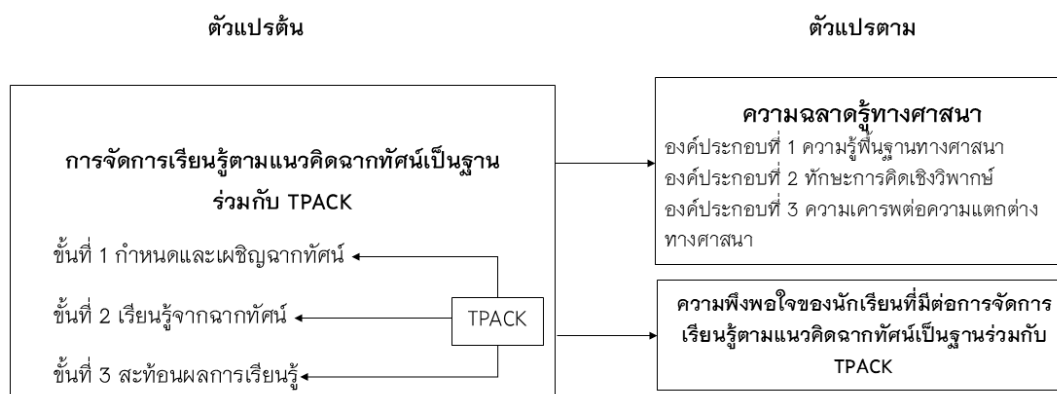
ถึงการเข้าใจอิทธิพลของศาสนาที่มีต่อวัฒนธรรม สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ การขาดทักษะดังกล่าวอาจนำไปสู่ความเข้าใจผิด ความขัดแย้ง และการไม่ยอมรับความแตกต่างทางความเชื่อ ซึ่งเป็นปัญหาที่ท้าทายสังคมยุคใหม่อย่างยิ่ง (ภัทรธรรณ แสงพินิจ, 2567, ออนไลน์)

อย่างไรก็ตาม การศึกษาศาสนาในประเทศไทยส่วนใหญ่มุ่งเน้น “การสอนแบบศาสนิกชน” เพื่อปลูกฝังความศรัทธามากกว่าการสอนอย่างเป็นวิชาการที่มุ่งพัฒนา “การเรียนรู้จากศาสนา” เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจว่าศาสนาไม่ใช่สิ่งที่ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว ศาสนามีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรม เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ การเมือง และอื่น ๆ (ปรกรณ์ สิงห์สุริยา, 2567, ออนไลน์)

สภาพการเรียนรู้ในรายวิชา ส21102 สังคมศึกษา 2 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ยังสะท้อนปัญหาการขาดความฉลาดรู้ทางศาสนา ได้แก่ การไม่รู้ที่มาของหลักธรรมของศาสนาต่าง ๆ นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นในเชิงลบ อีกทั้งยังมีแรงจูงใจในการเรียนต่ำ และไม่สามารถเชื่อมโยงคำสอนทางศาสนากับบริบทสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลสะท้อนของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่ระบุว่าครูยังคงใช้วิธีการสอนแบบเน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ (โรงเรียนปทุมราชวงศา, 2568, หน้า 115)

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน (Scenario-Based Learning: SBL) เป็นแนวทางที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริงหรือจำลอง เพื่อฝึกคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยไม่จำกัดคำตอบไว้เพียง “ถูก” หรือ “ผิด” (Errington, 2011, p. 85) งานวิจัยของ ชณัญญา มีเพียร (2563)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดของการวิจัย

พบว่า การเรียนรู้แบบฉากทัศน์เป็นฐานสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกันแนวคิด TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) ของ Mishra & Koehler (2006, pp. 1017-1054) ซึ่งให้เห็นว่าการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับศาสตร์การสอนและเนื้อหาวิชา ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และแรงจูงใจของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิภาวี ม่วงท่า และอพนันตรี พูลพุดธา (2567, หน้า 87) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด TPACK ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์และความพึงพอใจสูงขึ้น

จากที่มาและความสำคัญข้างต้นและในปัจจุบันยังไม่พบงานวิจัยในประเทศไทยที่ทำการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. พัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK โดยกำหนดให้นักเรียนมีคะแนนความฉลาดรู้ทางศาสนาร้อยละ 70 ขึ้นไป และมีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ขึ้นไป
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (1988, pp. 19–21) โดยดำเนินการตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ PAOR ต่อเนื่อง 3 วงจร ดังนี้

1.1 วงจรที่ 1 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1–3)

1.1.1 ขั้นวางแผน (Plan) เตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลปฏิบัติการ

1.1.2 ขั้นปฏิบัติการ (Act) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1–3 ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง ความหมายและความสำคัญของศาสนา จำนวน 2 คาบเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง องค์ประกอบของศาสนา จำนวน 2 คาบเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 เรื่อง ศาสนายูดาห์และศาสนาคริสต์ จำนวน 2 คาบเรียน

1.1.3 ขั้นสังเกต (Observe) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลขณะปฏิบัติการสอนและหลังสิ้นสุดการสอน ด้วยการบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน บันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ผู้เรียน เมื่อดำเนินการสอนครบทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้

1.1.4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection) ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาท้ายวงจร และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในวงจรปฏิบัติการที่ 2

1.2 วงจรที่ 2 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4–6)

1.2.1 ขั้นวางแผน (Plan) เตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลปฏิบัติการ

1.2.2 ขั้นปฏิบัติการ (Act) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4–6 ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 เรื่อง ศาสนาอิสลาม จำนวน 2 คาบเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 เรื่อง ศาสนาพราหมณ์–ฮินดู จำนวน 2 คาบเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 เรื่อง ความเชื่อและศาสนาอื่น ๆ จำนวน 2 คาบเรียน

1.2.3 ขั้นสังเกต (Observe) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลขณะปฏิบัติการสอนและหลังสิ้นสุดการสอน ด้วยการบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน บันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ผู้เรียน เมื่อดำเนินการสอนครบทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้

1.2.4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection) ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาท้ายวงจร และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์และสรุปผล เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขในวงจรปฏิบัติการที่ 3

1.3 วงจรที่ 3 (แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7–9)

1.3.1 ขั้นวางแผน (Plan) เตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลปฏิบัติการ

1.3.2 ขั้นปฏิบัติการ (Act) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7–9 ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง มองให้ลึกถึงความเหมือน จำนวน 2 คาบเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 เรื่อง อดีตทางศาสนา จำนวน 2 คาบเรียน

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 เรื่อง แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จำนวน 2 คาบเรียน

1.3.3 ขั้นสังเกต (Observe) ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลขณะปฏิบัติการสอนและหลังสิ้นสุดการสอน ด้วยการบันทึกพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน บันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ผู้เรียน เมื่อดำเนินการสอนครบทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้

1.3.4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection) ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาท้ายวงจร และนำผลที่ได้มาสรุปผลและเปรียบเทียบผลการปฏิบัติการทั้ง 3 วงจร

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนปทุมราชวงศา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 35 คน คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่สอนวิชา ส21102

สังคมศึกษา 2 จำนวนเวลา 3 คาบเรียน/สัปดาห์และต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้รับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แบบยกเว้น หมายเลขโครงการ HE683376 โดยศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติการ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ เวลา 18 คาบ มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

1) แบบบันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแบบบันทึกเหตุการณ์ที่มีลักษณะปลายเปิด ที่ผู้สอนใช้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เกิดจากการสังเกตเพื่อที่จะนำข้อมูลไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งต่อไป มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$)

2) แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นแบบบันทึกที่มีลักษณะปลายเปิด เพื่อให้ผู้ช่วยวิจัยบันทึกเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม การเรียนการสอน โดยบันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$)

3) แบบสัมภาษณ์นักเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ใช้คำถามปลายเปิดที่อยู่ภายใต้กรอบการวิจัยซึ่งเกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวม สื่อการเรียนรู้ ชิ้นงาน กิจกรรมที่นักเรียนชอบมากที่สุดและชอบน้อยที่สุด และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรปรับปรุง โดยสัมภาษณ์หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนการสอน มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.84$)

4) แบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาทำนองจริง เป็นแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ ประกอบด้วย 1 สถานการณ์ และมีข้อคำถามแบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ มีคะแนนข้อละ 4 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 12 คะแนน จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทั้ง 3 วงจร ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1) แบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนา เป็นแบบทดสอบเชิงสถานการณ์ ประกอบด้วย 2 สถานการณ์ และมีข้อคำถามแบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ มีคะแนนข้อละ 4 คะแนน รวมคะแนนเต็ม 24 คะแนน จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

2) แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนค่า จำนวน 20 ข้อ จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอความอนุเคราะห์จากทางโรงเรียนในการทดลองใช้เครื่องมือและเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

4.2 ชี้แจงทำความเข้าใจกับนักเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทน์เป็นฐาน ร่วมกับ TPACK เพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทบาทของนักเรียนจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

4.3 ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉันทน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK

4.4 ผู้วิจัยดำเนินการให้นักเรียนทำแบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาและแบบสอบถามความพึงพอใจ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์และประมวลผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนจำนวนร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมดมีคะแนนร้อยละ 70 ขึ้นไป

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งได้จากการแบบบันทึกผลการจัดการเรียนรู้แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสัมภาษณ์นักเรียน ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ประเมินผลการจัดการเรียนรู้

ถึงข้อบกพร่อง ปัญหาอุปสรรคที่พบอันจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นและนำเสนอในลักษณะเชิงพรรณานำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นและนำเสนอในลักษณะเชิงพรรณานา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนา

1.1 กระบวนการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาด้วยวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ

1) วงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ 1

จากแบบบันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้โดยผู้ช่วยผู้วิจัย พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นสื่อ เช่น Canva Padlet Mentimeter และ Kahoot ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกัน ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และความร่วมมือภายในกลุ่ม ตาราง 1 ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาท้ายวงจรที่ 1

จำนวนนักเรียน (คน)	นักเรียนผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ 70)		ผลการทดสอบ			คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด		
35	13	37.14	12	10	4	6.81	1.60

จากตาราง 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 คน มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 โดยมีคะแนนเฉลี่ยทั้งชั้นเรียนเท่ากับ 6.81 คิดเป็นร้อยละ 56.75 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการในวงจรปฏิบัติการวิจัยนี้ ผลการทดสอบท้ายวงจรพบว่านักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงต้องดำเนินการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาในวงจรปฏิบัติการถัดไป

2) วงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ 2

จากแบบบันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้โดยผู้ช่วยผู้วิจัย พบว่านักเรียนมีความกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น นักเรียนได้เรียนเข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม นักเรียนได้แบ่งกลุ่มสืบค้นข้อมูลศาสนาต่าง ๆ การใช้ Padlet เป็นพื้นที่รวบรวมองค์ความรู้ และสร้างสื่อสรุปสาระสำคัญของแต่ละศาสนาด้วยเครื่องมือ Canva และ AI

อีกทั้งยังเกิดทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายทางศาสนา อย่างไรก็ตามการดำเนินกิจกรรมยังมีข้อจำกัดบางประการ เช่น นักเรียนบางส่วนขาดความคุ้นเคยกับการใช้เทคโนโลยี ต้องใช้เวลาในการสาธิตเพิ่มเติมก่อนทำกิจกรรมจริง การมีอุปกรณ์ไม่เพียงพอภายในกลุ่มทำให้การสืบค้นและจัดทำชิ้นงานล่าช้า ผู้เรียนบางคนขาดความมั่นใจในการนำเสนอหน้าชั้นเรียน และเวลาที่จำกัดในบางกิจกรรม เช่น กิจกรรมการสรุปแผนภาพเวนน์หรือการทำแบบทดสอบ Kahoot ส่งผลให้ไม่สามารถแสดงศักยภาพได้เต็มที่ นอกจากนี้แม้กิจกรรมจะช่วยกระตุ้นความสนใจ แต่การสะท้อนผลในเชิงเนื้อหาและการคิดวิเคราะห์เชิงลึกยังอยู่ในระดับต้น ผู้เรียนบางกลุ่มยังไม่สามารถเชื่อมโยงแนวคิดศาสนากับชีวิตจริงได้อย่างชัดเจน

ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนด้วยแบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาท้ายวงจร สามารถนำเสนอได้ดังตารางต่อไปนี้

ภาพประกอบ เพื่อสื่อสารแนวคิดศาสนาอย่างสร้างสรรค์ จากนั้นนักเรียนได้จัดกิจกรรม Gallery Walk เสมือนจริงเพื่อศึกษาผลงานของเพื่อนในห้องและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักคำสอน การปฏิบัติ และค่านิยมของแต่ละศาสนา

ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนด้วยแบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาท้ายวงจร สามารถนำเสนอได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาท้ายวงจรที่ 2

จำนวนนักเรียน (คน)	นักเรียนผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ 70)		ผลการทดสอบ			คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด		
35	20	57.14	12	11	5	7.69	1.69

จากตาราง 2 พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 คน มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 โดยมีคะแนนเฉลี่ยทั้งชั้นเรียนเท่ากับ 7.69 คิดเป็นร้อยละ 64 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการในวงจรปฏิบัติการวิจัยนี้ ผลการทดสอบท้ายวงจร พบว่า นักเรียนไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงต้องดำเนินการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาในวงจรปฏิบัติการถัดไป

3) วงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ 3

จากแบบบันทึกผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้โดยผู้ช่วยผู้วิจัย พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านความฉลาดรู้ทางศาสนาอย่างเด่นชัดทั้งในด้านความรู้ การคิดเชิงวิพากษ์ และทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความแตกต่างทางศาสนา โดยกิจกรรมในเรื่อง อดีตทางศาสนา ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักรู้และคิดวิเคราะห์

อย่างลึกซึ้ง ผ่านการวิเคราะห์ข่าวการคัดค้านการสร้างมัสยิด และการสร้าง Infographic ด้วย Canva เพื่อเสนอแนวทางการนำเสนอข่าวศาสนาอย่างสร้างสรรค์ นักเรียนส่วนใหญ่สามารถระบุคติและภาพการเหมารวมทางศาสนาได้อย่างถูกต้อง เข้าใจผลกระทบของอคติและเสนอแนวทางป้องกันความขัดแย้งได้อย่างมีเหตุผล และกิจกรรมบทบาทสมมุติการสื่อสารเพื่อสันติและมิตรภาพ ช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาในการสื่อสาร การเข้าใจผู้อื่น และการสร้างมิตรภาพในสังคมพหุศาสนา นักเรียนสามารถสะท้อนความคิดผ่าน Mentimeter แสดงพฤติกรรมและการเคารพความต่าง และเสนอแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้อย่างเหมาะสม

ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนด้วยแบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาท้ายวงจร สามารถนำเสนอได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาท้ายวงจรที่ 3

จำนวนนักเรียน (คน)	นักเรียนผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ 70)		ผลการทดสอบ			คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด		
35	25	71.43	12	12	6	8.77	1.72

จากตาราง 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 คน มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 โดยมีคะแนนเฉลี่ยทั้งชั้นเรียน เท่ากับ 8.77 คิดเป็นร้อยละ 73 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการในวงจรปฏิบัติการวิจัยนี้มีจำนวนนักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ นักเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไป

1.2 ผลการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนา

จากการดำเนินการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK ผ่านวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ สามารถนำเสนอผลการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาจากแบบประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 4 ผลการพัฒนาคะแนนผลความรู้ทางศาสนา

จำนวนนักเรียน (คน)	นักเรียนผ่านเกณฑ์ (ร้อยละ 70)		คะแนนความฉลาดรู้ทางศาสนา					
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	คะแนนเต็ม	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด	คะแนนเฉลี่ย	คิดเป็นร้อยละ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
35	25	71.43	24	24	14	17.89	74.54	2.95

จากตาราง 4 พบว่า มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มีคะแนนผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาเฉลี่ย 17.89 คะแนน

คิดเป็นร้อยละ 74.54 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสามารถนำเสนอผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

ตาราง 5 ผลการพัฒนาคะแนนผลความรู้ทางศาสนาจำแนกเป็นรายด้าน

องค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางศาสนา	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
ด้านความรู้พื้นฐานทางศาสนา	197	5.63	70.36
ด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์	197	5.63	70.36
ด้านความเคารพต่อความแตกต่างทางศาสนา	232	6.63	82.86

จากตาราง 5 ผลการประเมินความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 35 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน (คะแนนเต็มด้านละ 8 คะแนน) พบว่า องค์ประกอบที่ 3 ด้านความเคารพต่อความแตกต่างทางศาสนา มีคะแนนเฉลี่ย 6.63 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.86 ซึ่งเป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ในขณะที่องค์ประกอบที่ 1 และ 2 มีคะแนนเฉลี่ย 5.63 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 70.36 เท่ากัน

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉกทศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK

จากการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉกทศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 6 ผลการศึกษาคความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉกทศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK

ความพึงพอใจ	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
1. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.75	0.23	มากที่สุด
2. ด้านเนื้อหาสาระ	4.40	0.28	มาก
3. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.66	0.22	มากที่สุด
4. ด้านครูผู้สอน	4.60	0.31	มากที่สุด
5. ด้านประโยชน์ที่รับจากการจัดการเรียนรู้	4.59	0.26	มากที่สุด
ความพึงพอใจในภาพรวม	4.60	0.10	มากที่สุด

จากตาราง 6 พบว่าผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉกทศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดจำนวน 4 ด้าน เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน และด้านประโยชน์ที่รับจากการจัดการเรียนรู้

ส่วนด้านที่มีความพึงพอใจในระดับมากมีเพียง 1 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาสาระ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคะแนนผลความรู้ทางศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉกทศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งคะแนนเฉลี่ยความฉลาดรู้ทางศาสนา และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในทุกวงจรของการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และคะแนนความฉลาดรู้ทางศาสนาของนักเรียนเมื่อทดสอบหลังการดำเนินการ 3 วงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการเสร็จสิ้นแล้ว พบว่ามีคะแนนเฉลี่ย 17.89 คิดเป็นร้อยละ 74.54 และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางศาสนาแต่ละด้าน พบว่าด้านความรู้พื้นฐานทางศาสนามีคะแนนเฉลี่ย 5.63 คิดเป็นร้อยละ 70.36 ด้านทักษะการคิดเชิงวิพากษ์มีคะแนนเฉลี่ย 5.63 คิดเป็นร้อยละ 70.36 และด้านความเคารพต่อความแตกต่างทางศาสนามีคะแนนเฉลี่ย 6.63 คิดเป็นร้อยละ 82.86 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการบูรณาการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดฉากทัศน์เป็นฐาน (Scenario-Based Learning: SBL) ร่วมกับ TPACK ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและสังเคราะห์ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 กำหนดและเผชิญฉากทัศน์ ในขั้นตอนนี้ครูผู้สอนนำเสนอฉากทัศน์ที่ทำลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงผ่านสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ สถานการณ์จำลอง อินโฟกราฟิก รูปภาพ เป็นส่วนสำคัญในการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน การนำเสนอสถานการณ์ที่เป็นประเด็นทางสังคมร่วมสมัย เช่น ขาวการคัดค้านการสร้างศาสนสถาน หรือสถานการณ์ความขัดแย้งทางความเชื่อ ช่วยให้นักเรียนตระหนักว่าเรื่องศาสนาไม่ใช่เพียงหลักธรรมในตำรา แต่เป็นเรื่องใกล้ตัวที่ส่งผลกระทบต่อสังคม การใช้คำถามปลายเปิดในขั้นตอนนี้ยังช่วยกระตุ้น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความฉลาดรู้ทางศาสนา ทำให้นักเรียนเริ่มตั้งคำถามถึงสาเหตุและผลกระทบของเหตุการณ์นั้น ๆ แทนการตัดสินถูกผิดในทันที สอดคล้องกับการศึกษาของ Elucidat (2025, Online) ที่พบว่า ผู้เรียนถึงร้อยละ 38 รู้สึกผูกพันกับการเรียนรู้มากขึ้นเมื่อเนื้อหาที่เรียนสะท้อนภาพความเป็นจริง และสอดคล้องกับ ScreenPal (2024, Online) ที่นำเสนอว่าการใช้วิดีโอคลิปสั้น ๆ จำนวน 4-6 คลิปในการดำเนินบทเรียน เพื่อรักษาความสนใจและเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียน ขั้นที่ 2 เรียนรู้จากฉากทัศน์ การดำเนินการในขั้นตอนนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาในด้านความรู้พื้นฐานทางศาสนาและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง โดยการนำ

แนวคิด TPACK มาใช้ผ่านเครื่องมือดิจิทัล เช่น Padlet และ Canva ซึ่งทำหน้าที่เป็นพื้นที่กลางในการสืบค้น วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูลศาสนาต่าง ๆ เพื่อมาแก้ปัญหาในฉากทัศน์กำหนดทำให้นักเรียนได้รับความรู้ที่กว้างขวางและถูกต้องรวดเร็วกว่าการเรียนรู้แบบบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อรพรรณ เสนอจันตะ, ถาดทอง ปานศุภวัชร และกุลวดี สุวรรณไตรย์ (2567, หน้า 852) ที่พบว่านักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์หลังเรียนมากกว่าก่อนเรียน เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการนำเทคโนโลยีมาเป็นหลักในการเรียนการสอนทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาความคิดและเกิดการวิเคราะห์จากสถานการณ์ที่กำหนดและนำมาออกแบบชิ้นงาน และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้ยังสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ด้วยการทำงานเป็นทีมเพื่อระดมสมองหาแนวทางแก้ไขปัญหา ทำให้นักเรียนต้องนำหลักธรรมทางศาสนามาเชื่อมโยงกับบริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรม เพื่อหาทางออกที่เหมาะสมที่สุดกระบวนการนี้ช่วยลดการเรียนรู้แบบท่องจำ และเปลี่ยนเป็นการทำความเข้าใจบริบทที่ซับซ้อนของศาสนาได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Wei-Ting & Bih-O (2024, Online) ที่พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ผ่านฉากทัศน์ช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการตัดสินใจ เนื่องจากกระบวนการเผชิญฉากทัศน์จะบังคับให้นักเรียนต้องวิเคราะห์ข้อมูลรอบด้านก่อนการตัดสินใจ และสอดคล้องกับ วัชรพล ตูลยวิไลกุล และวัชรพงศ์ ศิริมาสกุล (2567, หน้า 215) พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ฉากทัศน์เป็นฐานส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยสถานการณ์ ฉาก หรือบริบท ประเด็นการเรียนรู้ซึ่งทำลายความขัดแย้ง และตัวเลือกที่อยู่รอบตัวนักเรียนจะส่งผลให้นักเรียนเผชิญสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการวิพากษ์อย่างมีจุดยืน หาทางออกและตัดสินใจภายใต้มุมมองที่คำนึงถึงความหลากหลายในสังคม ขั้นที่ 3 สะท้อนผลการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้สามารถพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนาในด้านความเคารพต่อความแตกต่างทางศาสนา ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดในการวิจัยนี้ โดยการเปิดโอกาสให้นักเรียนนำเสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาผ่านสื่อสร้างสรรค์ที่นักเรียนออกแบบและการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Gallery Walk) หรือการสะท้อนคิดผ่าน

Mentimeter ช่วยให้นักเรียนได้เห็นมุมมองที่หลากหลายจากเพื่อนร่วมชั้น การรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนี้เองช่วยลดอคติทางศาสนาและสร้างความเข้าใจในความแตกต่างได้ การถอดบทเรียนร่วมกันช่วยให้นักเรียนสรุปองค์ความรู้และตระหนักถึงแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Thabet, Saad & Bashandy (2024, pp. 2359–2379) ที่พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบจากทัศน์เป็นฐาน (SBL) ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกการตัดสินใจและยอมรับผลสะท้อนกลับซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาความยืดหยุ่นทางความคิด (Cognitive Flexibility) และการเปิดใจรับฟังผู้อื่น และสอดคล้องกับ Yeshanov (2025, pp. 41–44) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential learning) ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจากทัศน์เป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนการปฏิบัติของตนเองและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริงได้

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 4 ด้าน โดยเมื่อเรียงลำดับตามคะแนนเฉลี่ย ได้แก่ 1) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.75 2) ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.66 3) ด้านครูผู้สอน มีคะแนนเฉลี่ย 4.60 และ 4) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ย 4.59 และด้านที่ได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ มีคะแนนเฉลี่ย 4.40 ซึ่งสอดคล้องกับ ปิยบุตร ถิ่นฐาน (2565, หน้า 11) ที่ศึกษาการสอนวิชาภูมิศาสตร์ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากทัศน์เป็นฐาน พบว่า นักเรียนมีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.48 เพราะการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ในกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับ วิภาวี ม่วงท่า และอพนันตรี พูลพุทรา (2567, หน้า 87) ที่พบว่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเทคโนโลยีในการสอนเนื้อหาเฉพาะ (TPACK) อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ตรงกับความต้องการของนักเรียนในปัจจุบันทำให้รู้สึกสนุกสนานกับการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

1. การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ให้พร้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญญาณอินเทอร์เน็ต (WiFi) ครูต้องเตรียมการให้มีพร้อมอยู่เสมอ และการสร้างข้อตกลงในการใช้โทรศัพท์มือถือ หรืออุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ไอแพด ว่านักเรียนต้องใช้เพื่อการเรียนรู้เท่านั้น ห้ามเล่นเกม เป็นต้น

2. ครูผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่สนุกสนาน มีการเสริมแรงทางบวกอย่างสม่ำเสมอ เช่น การชมเชยผลงานของกลุ่มที่ตั้งใจทำงานมากที่สุด การส่งข่าวหรือประเด็นเกี่ยวกับศาสนาลงในห้องสนทนาออนไลน์กับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนา นอกจากนี้ ควรมีการเก็บคะแนนสะสมเพื่อนำไปแลกเป็นของรางวัลเมื่อจบภาคเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งถัดไป

เพื่อต้องการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ ควรมีการศึกษาและทำการวิจัยเชิงพัฒนา (R&D) หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมที่มีผลการเรียนรู้เป็นความฉลาดรู้ทางศาสนา

องค์ความรู้ใหม่

ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจากทัศน์เป็นฐานร่วมกับ TPACK สามารถพัฒนาให้นักเรียนให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ผ่านกิจกรรมที่ใช้สถานการณ์จริง เทคโนโลยี และการทำงานแบบมีส่วนร่วม ส่งผลให้สามารถกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ การสืบค้น และการสะท้อนคิดของผู้เรียนได้ดีขึ้น ในด้านการพัฒนาความฉลาดรู้ทางศาสนา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจความรู้พื้นฐานทางศาสนา ทักษะคิดเชิงวิพากษ์ และทัศนคติที่เคารพความแตกต่างเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนมีผู้เรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 71.43 และมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 74.54 ซึ่งสะท้อนว่ารูปแบบนี้เป็นแนวทางที่สามารถนำไปใช้หรือขยายผลในรายวิชาอื่นที่ต้องการส่งเสริมทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2564). *สัดส่วนผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ*. เข้าถึงได้จาก <https://e-service.dra.go.th/religion/buddhism?type=10> 23 ตุลาคม 2567.
- ชนัญญา มีเพียร. (2563). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การเรียนรู้แบบจากทัศน์เป็นฐาน วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปกรณ สิงห์สุริยา. (2567). *การรู้เท่าทันศาสนา (Religious Literacy) ทักษะชีวิตเพื่ออยู่ร่วมกับความแตกต่าง*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thekommon.co/pagorn-singsuriya-religious-literacy/> 25 ตุลาคม 2567.
- ปิยบุตร ถิ่นฐาน. (2565). *การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์โดยใช้จากทัศน์เป็นฐาน วิชาภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 24(1), 95–109. เข้าถึงได้จาก <https://share.google/YEtoGLUJrIUjPh5a>
- ภัทรธรณ์ แสนพิณิจ. (2567). *Understanding Religious Literacy: Navigating Beliefs in a Digital World*. เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/share/p/17Ptv51N6L/> 25 ตุลาคม 2567.
- โรงเรียนปทุมราชวงศา. (2568). *รายงานผลการดำเนินการประชุมคณะกรรมการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ (PLC) ภาคเรียนที่ 1/2568*. อำนาจเจริญ: โรงเรียนปทุมราชวงศา.
- วัชรพล ตฤยวิไลกุล และวัชรพงศ์ ศิริมาสกุล. (2567). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้จากทัศน์เป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(7), 208–217. เข้าถึงได้จาก <https://share.google/RhCMP964HVyz3hbH9>
- วิภาวี ม่วงท่า และอพนันท์ พูลพุทรา. (2567). *พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเทคโนโลยีการสอนเนื้อหาเฉพาะ (TPACK) เรื่อง เลขยกกำลัง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 7(21), 80–89. เข้าถึงได้จาก <https://share.google/RtrR1bu2C2VT9QJX>
- อรรธรณ เสนจันตะ, ถาดทอง ปานคุ้มวชิร และกุลวดี สุวรรณไตรย์. (2567). *พัฒนาการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หน่วย วัสดุและสาร โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น ร่วมกับกรอบแนวคิด TPACK. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบึงฉลวย*, 18(2), 839–856. เข้าถึงได้จาก <https://share.google/opFbNYmUY6Vfq10j>
- Elucidat. (2025). *The State of Digital Learning Report 2025*. Retrieved from <https://www.elucidat.com/guides/state-of-digital-learning-report-2025/> November 24th, 2025.
- Errington. (2011). Mission Possible: Using Near-World Scenarios to Prepare Graduates For The Professions. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 23(1), 84–91. Retrieved from <https://share.google/SfGcqrNAJukKZy6l2>
- Johnson, T. M., & Zurlo, G. A. (2024). *Status of Global Christianity 2024*. Gordon-Conwell Theological Seminary. Retrieved from <https://share.google/RfSyhXzGFKm8Is5s5> December 18th, 2024.
- Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria: Deakin University.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: a framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x>

- ScreenPal. (2024). *8 Great Ways to Use Videos for Classroom Engagement*. Retrieved from <https://screenpal.com/blog/8-videos-classroom-engagement>
- Thabet, M., Saad, E. S. S., & Bashandy, E. A. M. (2024). Effectiveness of using Scenario Based Learning Strategy for Nurse Managers' Cognitive Flexibility on Nurses' Organizational Excellence and Meaningfulness of Work. *Egyptian Journal of Health Care*, 15(1), 2359–2379. Retrieved from <https://share.google/wOSxJuJF0tWmnG3WI>
- Wei-Ting L. & Bih-O L. (2024). Outcomes of scenario-based simulation courses in Nursing education: A systematic review and meta-analysis. *Nurse Education Today*, 136, 106145. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2024.106145>
- Yeshanov, M. U. (2025). Didactic Features of Scenario-Based Learning Technology in English Language Teaching in Uzbekistani English Language and Literature Teacher Education. *Current Research Journal of Pedagogics*, 6(1), 41–44. Retrieved from <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-06-01-10>

วารสารวิชาการ
หลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร